

Ilčevi iz Selc

Cirila Demšar

Predniki Ilčevih (Zgornji Ilč) so prišli iz Martinj Vrha v Selca v 19. stoletju. Dečič, oče Franc Demšar (24. 3. 1871–15. 3. 1949), se je poročil z Nežo Rovtar iz Jelenšč pri Dražgošah (12. 1. 1878–17. 1. 1929). Ustvarila sta številno družino osmih otrok. Bajtarska zemlja ni nudila dovolj, zato se je oče Franc ukvarjal tudi s sodarstvom.

Drugi otrok, sin Blaž Demšar (1903–1981) je postal znan slovenski goslar (izdelovalec violin) v Ljubljani in je bil oče prof. Vilima Demšarja, sedanjega znanega goslarja iz Ljubljane.

Četrty otrok, sin Anton Demšar, Ilčev Tone (1907–1969) je že v otroških letih začel risati. Oče ni imel sredstev za njegovo šolanje, zato je Anton po odsluženem vojaškem roku leta 1929 odšel v Ljubljano. Preživil je kot trgovski potnik za knjige, obenem pa je obiskoval slikarsko šolo Probudo. Pridobil si je tudi obrtno dovoljenje za pretiskovanje ženskih ročnih del. Za Narodni muzej in Narodno galerijo je iskal in nabavljal starine, slike, skulpture in narodno blago. To je opravljal z velikim veseljem in se s tem izobraževal. Obiskoval je tudi muzeje in galerije na Dunaju, da bi поблиže spoznal tuje mojstre likovne umetnosti. Pridobil si je toliko znanja in strokovne usposobljenosti, da je odprl trgovino Umetnost, najprej na Mestnem trgu, nato jo je preselil na Kolo-

dvorsko 30 v Ljubljani. Postal je odličen poznavalec domače in tuje umetnosti in bil v strokovnih krogih zelo cenjen na tem področju. V njegovo trgovino so zahajali tudi naši odlični slikarji Jakopič, Stern, Vesel, Jama, Pavlovec, Mihelič, Justin, Maleš, Perko,

Anton Demšar (1907–1969),
starinar, restavrator in slikar.

Sedej, Slapernik, Čargo in drugi. Njihova dela je tudi prodajal, vendar tisti čas ni bilo dosti povpraševanja po njih in so se slabo prodajala. Med letoma 1937 in 1948 je v prostem času obiskoval zasebne slikarske šole naših mojstrov impresionistov – Sternenovo, Veselovo in Jakopičevo. Sternenovo šolo za risanje in slikanje figur in portretov ter restavriranje je končal po petih letih s Sternenovim spričevalom. Za restavriranje ga je mojster še posebno priporočal.

Obiskoval je tudi večerni risarski tečaj na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, ki ga je vodil

Nikolaj Pirnat, in tehnološki tečaj. Bil je član SKUD-a (Slovensko kulturno-umetniško društvo) Jože Moškrič. Risarski in slikarski tečaj je vodil Rajko Slapernik. Obiskoval je tudi SKUD poštinih uslužbencev pod vodstvom prof. Uršiča. Leta 1948 so njegovo trgovino Umetnost z nacionalizacijo odvzeli.

Istega leta je bil v Ljubljani ustanovljen Zavod za spomeniško varstvo z restavratorskim oddelkom v Narodni galeriji v Ljubljani. Zagnano in z velikim veseljem se je prvi lotil restavriranja pod vodstvom prof. Mirka Šubica in to počel vse do smrti leta 1969.

Slike Antona Demšarja

Številčni obseg ne bi bil velik, tudi če bi zbrali vsa njegova dela. Toda že ozek izbor zanimivo osvetli tako slikarjeva izhodišča kot tudi njegovo ustvarjalno moč. Slikar, ki je toliko let preživel s številnimi in to različnimi umetninami, ni bil samo poznavalec umetnosti in tehnik, postal je tudi izjemno kritičen do svojega lastnega dela. Dolgoletno ateljejsko izobraževanje je iz dela sprostilo tudi odnos do slikarjev učiteljev, ki jih je Demšar visoko cenil, posebno Mateja Sternena in Ferda Vesela. V svojih slikah Demšar zato ni ponavljal enega ali drugega, temveč je ob obilici znanja naslikal svoje podobe po svoje in se jim s tem le približal. Portreti domačih, umetniku najbližjih družinskih članov kažejo, da slikar ni zapadel kakršnikoli maniri, temveč da je vsako sliko izgrajeval zase, vedno nekoliko drugače. Tako ni spremembe samo v načinu slikanja, vselej drugačna je tudi psihološka karakterizacija upodobljenca. Razpoloženje, ki ga dosega slikar predvsem z barvo in svetlobo, je kot temeljno umetniško izpoved moč zaslediti tudi v njegovih barvno opojnih tihožitjih. Bolj kot upodabljanje Bolj kot upodabljanje mehkobno sanjavih krajinskih motivov je bilo slikarju blizu slikanje neposredno po modelih; tedaj se je lahko povsem sproščeno prepustil lastnemu občutju in slikarski poetiki, v katero je vsakič prepričljivo vložil del sebe in v bistvu ne povsem dorečene osebne slikarske vizije.

dr. Mirko Juteršek

Mirko Juteršek iz kataloga ob razstavi slik Antona Demšarja.

Anton Demšar, Ilčev Tone, iz Selc se je vse življenje izobraževal in sledil svojemu cilju, ki se mu je tudi uresničil. Postal je starinar, restavrator in slikar. Umetnost in ukvarjanje z njo pa sta ostala v družini. Tudi potomci imamo velik smisel za lepoto in ustvarjanje na likovnem področju.

S soprogo, Korošico Adelo, ki jo je Anton pripeljal iz Celovca, sta imela tri otroke – Cirilo, Metodo in Toneta (Tončka).

Najstarejša hči, Cirila, se je posvetila glasbi. Zaposlena je bila kot violinistka v simfoničnem orkestru RTV Ljubljana. Poleg glasbene si je pridobila tudi likovno izobrazbo. Končala je likovno smer Višje pedagoške šole. V prostem času že vse življenje, zlasti pa po upokojitvi, slika akvarele in ustvarja v keramiki.

Hčerka Metoda, poročena Uršič, knjigarka v Mladinski knjigi v Ljubljani, je ustanoviteljica treh galerij v Ljubljani: na Miklošičevi ulici (v sklopu Mladinske knjige), znane Galerije Ars (letos je praznovala 30. obletnico ustanovitve, prav tako v sklopu Mladinske knjige) in Galerije Ažbe. Starinarka Metoda hodi po očetovih stopinjah in tako kot on uspešno vodi Galerijo Ažbe. Ukvarja se s prodajo umetnin in antikvit. Postala je odlična ter cenjena poznavalka le-teh. Galerija Ažbe je ena izmed najlepših in najbolj priljubljenih starinarnic v Ljubljani. Tam sta zaposlena tudi njena hčerka Adela Novak (dipl. sociologinja) in sin Andrej (ing. lesarstva). Antikvarka Metoda Uršič vodi tudi Dru-

štvo galeristov in starinarjev Slovenije (že enajsto leto zapored).

Najmlajši sin, Tone (1946–1997), žal že pokojni, je postal znan slovenski akademski kipar. Bil je eden vodilnih predstavnikov svoje generacije. Za svoj kiparski material je izbral glino. V njej je zaslutil pr-vinskost, ki ohranja sledove tisočletij. V glini, ki sicer

Tone Demšar (1946–1997), kipar.

velja za šolski material, je z uporabo lončarskega vretena dosegel mojstrstvo in izjemno izpovedno moč. Njegov opus je vsebinsko bogat, preroški in inovativen, tako v oblikovnem kot v sporočilnem smislu.

Bil je član mednarodne avantgardne skupine likovnih umetnikov Grupe Junij in predavatelj na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Njegov opus obsega javna dela, spomenike, spominske plošče, izjemno bogata je bila njegova razstavna dejavnost, bil pa je tudi eden glavnih umetnikov, ki so se preizkusili tudi v cerkveni umetnosti. Za portoroško cerkev je izdelal glavni oltar Kalvarija (žgana glina, 1986). Zadnje leto pred smrtjo (1996) je ob obisku papeža Janeza

Pavla II. v Sloveniji ustvaril še glavna, Slovenska vrata na pročelju stolnice v Ljubljani, ki predstavljajo 1250-letno zgodovino krščanstva med Slovenci. Ta Slovenska vrata so med drugim ena glavnih turističnih zanimivosti Ljubljane in Slovenije.

Tonetova starejša hčerka Bilka je diplomirana literarna komparativistka in umetnostna zgodovinarica, zaposlena v Mladinski knjigi. Mlajša hči Polona pa je podedovala očetovo nadarjenost in je postala fotografinja in akademska kiparka, ki se je specializirala za ustvarjanje v steklu ter kombiniranju vseh treh materialov. Sodi med vidnejše mlade slovenske umetnike svoje generacije.